

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Amaia Elizagoien Varela Ameli

*Baztan,
Nafarroa
(1994)*

Aurkibidea

Biografia

Baztandarra: 2-3 urte zituenetik familia Oronozen bizi izan da. Ipuin-kontalari da Amaia, eta Ameli du izen artistikoa. Bertsolaria ere bada: umetatik hasi zen bertso-eskolan, Donezteben, Estitxu Arozenarekin. Gero aitarekin entrenatzen zuen (Bittor Elizagoien bertsolaria), eta hainbat bertso-txapelketatan hartu du parte. Haur Hezkuntza ikasi zuen Bergaran, eta garai horretan ezagutu zuen ipuin-kontalaritzaren mundua. Ondoren Gasteizen ikasi zuen Haur Hezkuntza, EHUn. Kazetari lanetan ere ibiltzen da, Xaloa telebistan. Ipuingintzari eta ipuin kontalaritzari buruz egindako elkarrizketa. Irati Celestino musikariarekin egiten du lana ipuin kontalaritzan; ikus [Ameli: ipuinen jostune](#) webgunea.

Zintak

BAZ-028

- **Proiektua:** Gazte gara gazte
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia
- **Data:** 2019-06-20
- **Iraupena:** 88 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Lizeaga, Irati

BAZ-029

- **Proiektua:** Gazte gara gazte
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberría, Idoia - Lizeaga, Irati
- **Data:** 2019-06-20
- **Iraupena:** 90 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Ipuin zaletasuna, nondik?

- **Erref:** BAZ-028/003
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:00:49. **Bukatu:** 00:02:27

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Aisia » Kultura » Idaztea

Laburpena:

Ama beti izan da literaturzalea, haurdun zegoela, magisteritza ikasketak egiten hasi zen. Gauetan ipuinak kontatzen zizkion Amaiari. Bereziki Iburu bat du gogoan, 'Dino munstroaren beldurak'. Aita bertsolaria du, eta oso ipuin kontalari ona da gainera.

2. Doneztebeko bertso-eskolan

- **Erref:** BAZ-028/004
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:02:27. **Bukatu:** 00:04:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Bost-sei urterekin hasi zen bertso-eskolan, idazten eta irakurtzen jakin gabe. Estitxu Arozenaren ikasle izan zen. Txikiena zen hasieran, eta lehenengo egunean bertan adierazi zuen bertsotarako gogoia. Aitarekin bertsotan entrenatzen aritu zen denbora batez, eta gaur egun bertsolaritza eta ipuin kontalaritza uztartzen saiatzen da.

3. Bertsolaritzan izandako ibilbidea

- **Erref:** BAZ-028/006
- **Iraupena:** 0:04:41. **Hasi:** 00:04:46. **Bukatu:** 00:09:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Aitarekin oso harreman estua izan du beti, eta horrek bertsolaritzara gerturatu du Amaia, izan ere, bertsoari esker lagunak eta esperientzia bereziak bizi izan ditu aitak. Bertso-eskolako lagunak beste kuadrila baten modukoak ziren, eta hasiera batean bertso txapelketetarako ilusio handia zuen. Bestetik, ordu eta lan asko eskatzen du bertsolaritzak, eta presiopean lan egiten jakin behar da. Horregatik, ez du bere burua txapelketak prestatzen kokatzen.

4. Lehen lanak ipuin kontalari moduan

- **Erref:** BAZ-028/008
- **Iraupena:** 0:02:54. **Hasi:** 00:09:49. **Bukatu:** 00:12:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Bergaran Haur Hezkuntzako goi mailako ziklo bat egin zuen, eta modu honetan ipuin kontalaritzara gehiago hurbildu zen. Ipuin kontaketa bideratuta zegoen ikasgai bat zuen Bergaran, eta irakasleak ipuin kontalari izatera animatu zuen. Ipuin kontaketa buruzko ikastaro batean izena eman zuen gero, Maite Franco irakasle zuela. Horrela, Maitek egin ezin zituen ipuin kontaketa joaten hasi zen Amaia, ordeko moduan, eta poliki-poliki haren bidea egiten hasi zen.

5. Ipuin kontaketa musikatuaren ideia

- **Erref:** BAZ-028/009
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:12:43. **Bukatu:** 00:15:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Guadalajaran ipuin kontaketa maratoin egon zen entzule gisa, eta ipuin kontalari bat gitarrarekin agertu zenean, Amaiak ere ipuin musikatuak kontatzea erabaki zuen.

6. Euskal mitologiatik eta kultura arabiarretik edaten dute

- **Erref:** BAZ-028/011
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:15:20. **Bukatu:** 00:17:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Oso zabala da ipuinen mundua, eta ipuinen hautaketan hiru irizpide nagusi erabiltzen dituzte: euskal mitologia eta tradizioa, arabiar kultura eta imaginazioa.

7. "Ez dago denborarik fantasiarentzat"

- **Erref:** BAZ-028/012
- **Iraupena:** 0:02:26. **Hasi:** 00:17:45. **Bukatu:** 00:20:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Kultur transmisioa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Garai batean kontatzen ziren ipuinak sintsi egiten ziren, gaur egun, ordea, ez zaio lekurik egiten fantasiari, dena da egia edo dena da gezurra. Hori dela eta, tradiziozko ipuinak hartu eta kontatzea ilusioz bizi du. Memoria historikoaren tranmisio falta.

8. Eskatutako gaiak, zeharka

- **Erref:** BAZ-028/014
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:20:32. **Bukatu:** 00:22:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Istoria on izateari ematen diote lehentasuna, ez dute gaia aukeratzen, baizik eta istorioa. Gaur egun gai zehatz batzuk lantzeko eskatzen diete, esaterako, berdintasuna. Zeharka lantzen dituzte gai horiek, istorioa garatuz eta istorioari berari denbora eskainiz.

9. Literatura espazio aske bat izan beharko litzateke

- **Erref:** BAZ-028/016
- **Iraupena:** 0:03:31. **Hasi:** 00:22:57. **Bukatu:** 00:26:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza
- Aisia » Kultura » Idaztea

Laburpena:

Unibertsitatearen bitartez Xabier Etxaniz ezagutu zuen. Eskola bakoitzean ipuin bat kontatzen zien. Ipuinak garaiaren arabera modu batean edo bestean ulertzen eta interpretatzen dira. Literatura den bezala errespetatu eta kontrako ideologiadun ipuinak irakurtzen eta kontatzen ere jakin behar da.

10. Beste ideologietatik aritzea

- **Erref:** BAZ-028/017
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:26:28. **Bukatu:** 00:28:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Amaiaren iritziz garrantzitsua da beste ideologietatik bertsotan aritzen jakitea, baita ipuinak kontatzean ere pertsonaiek kontalariaren kontrako ideologia izatea. Politikoki zuzena den horretatik haratago joatea.

11. Antzerkia eta kontalaritza

- **Erref:** BAZ-028/019
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:28:45. **Bukatu:** 00:31:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Antzerkia
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Kontalaritzaren eta antzerkiaren artean dagoen muga batzuentzat ez da argia. Antzerkigintza orokorra arautuagoa da kontalaritza baino, publikoari berdin antzezten zaiolako egindako lana. Ipuin kontalaritzak, askotan, inprobisaziotik edaten du, publikoaren arabera tonua eta kontatzeko modua aldatzen baita.

12. Bardoaren irudia, hunkigarria

- **Erref:** BAZ-028/020
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:31:17. **Bukatu:** 00:33:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Askotan Amaiak eta Iratik bardotzat aurkezten dute euren burua, eta oso hunkigarria da bardoaren papera Amaiaentzat.

13. Helduentzat ipuin kontalaritza, erronka

- **Erref:** BAZ-028/021
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:33:17. **Bukatu:** 00:35:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Haur literaturan material mordo dago, eta askotan baliatzen dute hau euren ipuinak prestatzeko. Helduen literatura prestatzea gehiago kostatzen zaie.

14. Beti ipuinen egitura bera erabili behar

- **Erref:** BAZ-028/023
- **Iraupena:** 0:02:58. **Hasi:** 00:35:54. **Bukatu:** 00:38:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuinen egitura errespetatzea beharrezkoa da Amaiarentzat gaur egun, izan ere, ibili diren eskola batzuetan euskara maila baxuarekin egin dute topo, eta umeei ipuina jarrai dezaten betiko egitura erabiltzen dute.

15. Nola sortu ipuin bat?

- **Erref:** BAZ-028/025
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:40:09. **Bukatu:** 00:43:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

DBHko umeen adina oso egokia da literatura lantzeko. Ipuin bat idazteko orduan, garrantzitsua da gai bat ematea. Ondoren, narratzailea/pertsonaia erabaki behar da. Bizitza eman behar zaie pertsonaiei, ezaugarriak eta izaera eman. Azkenik, istorioa kontatuko den espazioa zehaztu behar da. Pertsonaiak garapen bat izan beharko luke istorioaren hasieratik bukaerara. Idazten jakiteko funtsezkoa da irakurtzea.

16. Ipuinak euren artean jostea gustuko

- **Erref:** BAZ-028/027
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:43:53. **Bukatu:** 00:45:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuin baten sorkuntzan, askotan amaiera sorpresazkoa izaten saiatzen gara, baina istorioa ona egiten duena ez da amaiera, garapena baizik. Ahozkoan eta idatzizkoan oso desberdina izan daiteke ipuin bat, batzuk irakurtzekoak direlako eta ez ahoz kontatzekoak. Kontaketan hasiera ondo ulertzea garrantzitsua da.

17. Ahoz kontatzeko ipuinak sortzen

- **Erref:** BAZ-028/029
- **Iraupena:** 0:03:48. **Hasi:** 00:45:54. **Bukatu:** 00:49:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuin mota zehaztu behar da lehenengo, eta horren arabera, kontaketan

erabiliko den tonua. Pertsonaiei batzuetan keinuak jartzen dizkie, eta ahots berezia, baina ez beti. Isiluneekin jolastea, intriga sortzea. Isiltasunak askotan bizitza handia ematen dio kontaketaari. Ipuinaren elementu aldaezinak zehaztu, eta gainontzekoa aldakor bilakatzen du Amaiak. Entzulearen arabera gaia aukeratzen du, sentiarazi nahi duenaren arabera.

18. Ezin publiko guztiak bereganatu

- **Erref:** BAZ-028/031
- **Iraupena:** 0:03:09. **Hasi:** 00:49:56. **Bukatu:** 00:53:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuin kontalaritzan hasi zenean, oso urduri jartzen zen hasieran. Esperientziarekin, profilak zehaztu eta publikoa ondo ezagutzen jakin du, ondoren diskursoa moldatzeko. Askotan adin ezberdineko publikoa dago, eta denengana iristen oso zaila da. Iratik gitarra jotzeak umeak lasaitzen laguntzen dituela konturatu da Amaia.

19. Liburu bat ukitu ez duten haurrak

- **Erref:** BAZ-028/033
- **Iraupena:** 0:02:14. **Hasi:** 00:53:18. **Bukatu:** 00:55:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Gipuzkoan, Araban eta Bizkaian batez ere liburutegiz liburutegi aritzen dira Amaia eta Irati. Nafarroan askoz ere baliabide gutxiago dituzte kontalariak ekartzeko. Liburu bat ukitu ez duten hurrekin egin dute topo.

20. Ipuin-kontalariaren lanari buruzkoak

- **Erref:** BAZ-028/035
- **Iraupena:** 0:03:01. **Hasi:** 00:57:13. **Bukatu:** 01:00:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

<p>Askotan ipuin-kontalaritza umeen kontua dela pentsatzen da. Publikoa geroz eta gazteagoa dela konturatu dira Amaia eta Irati. Irakurzaletasuna sustatu behar da.</p>

21. Musikak erakargarriagoak egiten al ditu ipuinak?

- **Erref:** BAZ-028/037
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 01:01:44. **Bukatu:** 01:03:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuinak musikatuak egiteak erakargarriagoa egiten du ipuin kontaketa entzulearentzat. Batzuek lehen aldiz entzuten dute instrumentu bat zuzenean, gainera, ipuinari efektu berezi bat ematen dio, girotu egiten du. Abestiak ipuinaren testuinguruan sortzen dituzte, zentzua izan dezaten.

22. Ahozketasuna landu beharra

- **Erref:** BAZ-028/039
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 01:04:29. **Bukatu:** 01:07:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ahizpak Texasen ikasi zuen, eta ahozketasuna asko lantzen zuten. Ikasleei ahozketasuna irakatsi behar zaie, aurkezpenez haratago, paperetik atera behar dira ikasleak Amaiaren iritiz. Komunikazioaren alderdi asko galtzen ari dira gaur egun.

23. Ipuinak hasteko eta amaitzeko esamoldeak

- **Erref:** BAZ-028/041
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 01:08:38. **Bukatu:** 01:10:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuin kontaketa esamolde jakin batzuk erabiltzen dira, ezagunenak ipuina hasteko edo amaitzeko. Amaiak Usurbilgo kontalari baten formulak darabilzki, saioz saio hasiera ezberdinak erabiltzea gustatzen zaio, beti berdinak ez erabiltzeko. Bestetik, formula horiek tradiziozko formulak dira, eta horiek ez transmititzeak zalantzak sortzen dizkio Amaiari. Umeek, gainera, esamolde horiek identifikatuta dituzte, eta horiek gabe, batzuetan, ez dute ipuina ulertzen.

24. Gorputz-hizkuntza eta onomatopeiak

- **Erref:** BAZ-028/043
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 01:10:54. **Bukatu:** 01:13:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

<p>Ipuin kontalariaren arabera asko aldatzen da kontaketa, esamoldeez gain, keinuak, begirada, tonua, ahotsa jokoan sartzen baitira. Onomatopeiaz josirik dago euskara, eta horiekin jolastea maite du Amaiak.</p>

25. Ikusleak kontalariarekin batera bidaiatzea

- **Erref:** BAZ-028/045
- **Iraupena:** 0:01:26. **Hasi:** 01:13:28. **Bukatu:** 01:14:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Isiltasunaren garrantzia kontaketan. Publikoaren arabera tonua aukeratzen du Amaiak, pausak egiten ditu kontaketan ikuslea harrapatzeko.

26. Ipuin-kontalariak ipuina sentitu behar du

- **Erref:** BAZ-028/047
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 01:15:07. **Bukatu:** 01:16:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuin kontalariak sentitu eta bizi egin behar du ipuinean kontatzen dena, ikusleari gauza beratransmititu ahal izateko. Askotan hunkitu da Amaia ipuina kontatzen ari zela, batez ere helduekin.

27. Arnasaren garrantzia ipuin-kontaktetan

- **Erref:** BAZ-028/049
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 01:17:13. **Bukatu:** 01:20:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Amaiak arnasketa ondo kontrolatzen badu ere, badira kontaketak non ehun ume biltzen diren, eta ez duen mikrofonorik. Kasu horietan igartzen du Amaiak ahotsa bortxatu egiten duela, eta abestietan ez zaiola tonu egokia ateratzen.

28. Urduritasuna galtzeko giltza

- **Erref:** BAZ-028/051
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 01:21:15. **Bukatu:** 01:23:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

Ipuin-kontaketa onak egiteko, lasai egotea oso garrantzitsua da. Amaia hasiera batean oso urduri egoten zen, baina bere burua ipuinean sartzen den unean, urduritasuna joan egiten da.

29. Ameli izen artistikoa, nondik?

- **Erref:** BAZ-028/053
- **Iraupena:** 0:02:48. **Hasi:** 01:23:30. **Bukatu:** 01:26:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Ipuin kontalaritza

Laburpena:

"Ameli eta xirrikituena jostuna" da Amaia eta Iratiren izen artistikoa. Eskoriatzan bizi zela, bertso eskolak ematen zizkion gizon bati otu zitzaion 'Ameli' izena, 'Amaia' eta 'Eli' (Elizagoien) batuz. Xirrikituak, ordea, 'xirri' eta 'kitu' hitzekin egindako jokoak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-04-30

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com